

<https://doi.org/10.54318/eip.2024.ik.369>**IGOR KOVAČEVIĆ¹**

E-mail: igor.kovacevic@ekof.bg.ac.rs

BRANISLAVA HRISTOV STANČIĆ²

E-mail: branislava.hristov@ekof.bg.ac.rs

SPECIFIČNOSTI UTICAJA SEKTORA FILMSKE INDUSTRIJE NA EKONOMIJU SRBIJE³

SPECIFICITIES OF THE FILM INDUSTRY SECTOR IMPACT ON THE SERBIAN ECONOMY

JEL KLASIFIKACIJA: D83, L82, Z10, Z11

APSTRAKT:

Sektor filmske industrije, kao deo kreativnih industrija, bazira se na delatnosti kreiranja audiovizuelnog sadržaja i komuniciranju i marketingu istih ka krajnjim korisnicima, i to u formatima filma, serije i reklama. U radu je sprovedeno istraživanje koje ima za cilj da se utvrdi doprinos sektora filmske industrije ekonomiji Srbije kroz analizu parametara bruto dodate vrednosti, kao i strukture privrednih subjekata prema broju, veličini i geografskoj distribuciji. Analizirani su podaci za period od 2018. do 2022. godine, kako bi se utvrdilo

1 Univerzitet u Beogradu, Ekonomski fakultet, Kamenička 6, 11000 Beograd, Srbija

2 Univerzitet u Beogradu, Ekonomski fakultet, Kamenička 6, 11000 Beograd, Srbija

3 Rad je nastao na bazi dela rezultata projekta „Analiza ekonomskih efekata i strukture sektora audiovizuelne produkcije (filmskog sektora)“, koji je sproveo NICEF u periodu 2023/2024., za potrebe Srpske filmske asocijacije

i kakav je efekat imala pandemija Covid-19 virusa na sektor filmske industrije. Podaci pokazuju da predmetni sektor karakteriše dinamičan rast po posmatranim kategorijama, kao i da je pandemija imala kratkoročne negativne efekte. Preporuke autora usmerene su ka jasnijoj identifikaciji činioca lanca vrednosti, što bi dovelo do preciznijih merenja doprinosa sektora filmske industrije privrednom razvoju zemlje.

KLJUČNE REČI:**FILMSKA INDUSTRIJA, KREATIVNE INDUSTRIJE, KREATIVNA EKONOMIJA, COVID-19 PANDEMIJA****ABSTRACT:**

The film industry sector, as a part of the creative industries, is based on the activity of creating audio visual content and communicating and marketing it to the end users, in the formats of films, series and commercials. The study aimed to determine the contribution of the film industry sector to the economy of Serbia through an analysis of gross added value parameters, as well as the structure of business entities by number, size, and geographical distribution. Data for the period from 2018 to 2022 were analyzed to determine the impact of the Covid-19 pandemic on the film industry sector. The data show that the sector is characterized by dynamic growth across the observed categories, as well as short-term negative effects due to the pandemic. The authors' recommendations are aimed at clearer identification of value chain factors, which would lead to more precise measurements of the film industry sector's contribution to the country's economic development.

KEYWORDS:**FILM INDUSTRY, CREATIVE INDUSTRIES, CREATIVE ECONOMY, COVID-19 PANDEMIC**

1. RAZUMEVANJE SEKTORA FILMSKE INDUSTRIJE

Filmska industrija, kao deo kreativnih industrija, je na tržištu različitih zemalja prisutna više od jednog veka, te se godinama razvijala u veliku industriju sa značajnim ekonomskim doprinosom koji direktno i indirektno utiče na veliki broj pod-sektora,⁴ dok dodatne reforme o intelektualnom vlasništvu na nivou Evrope i dalje podstiču kreativnost i inovacije.⁵ Iako je struktura međunarodne filmske industrije postavljena kao oligopol (mali broj velikih kompanija koji dominiraju tržištem, produkcijom i distribucijom filmova), važne promene su uslovljene tehnološkim razvojem koji kreira nove poslovne modele.⁶ Da bi se razumeo sektor filmske industrije neophodno je razumeti činioce lanca vrednosti u okviru sledećih sedam faza:⁷ razvoj, finansiranje, pretprodaja, produkcija, prodaja i licenciranje, distribucija, tržišna eksploatacija. Aktivnosti prodaje i licenciranja, zajedno sa distribucijom i tržišnom eksploatacijom, možemo posmatrati kao marketinške aktivnosti filmske industrije,⁸ koje za rezultat ima „proizvode/usluge“ koji se konzumiraju u bioskopima, televiziji, internetu i servisima „na zahtev“. Veliki izazov za aktivnosti prodaje i licenciranja sadržaja filmske industrije je i pitanje procene finansijskih gubitaka u industriji usled pitanja nedozvoljene i nelegalne distribucije putem interneta ili internet „preuzimanja“, odnosno da li se ovi finansijski gubici ipak mogu nadoknaditi kroz dobijanje besplatnog publiciteta jer je sadržaj došao do većeg broja korisnika.⁹

U međunarodnoj i nacionalnoj praksi, termin “sektor filmske industrije” obuhvata delatnosti koje se bavi stvaranjem i distribucijom audiovizuelnog sadržaja koji podrazumevaju formate: film, serija, reklama, i aktivnosti post produkcije.¹⁰ Definisane delatnosti sektora filmske industrije su i sastavni deo šireg posmatranja kreativnih industrija u Srbiji,¹¹ koje u prvi plan stavljaju intelektualne resurse ljudi i njihovu inovativnu sposobnost,¹² odnosno ljudski kapital pojedinaca koji na tržištu nastupaju sa svojim kreativnim veštinama i obavljaju visoko kreativne poslove.¹³ Kao takve, kreativne industrije u Srbiji, pa samim tim i filmska industrija Srbije, je bila deo naučnih istraživanja u prethodnom periodu, koja su i merila doprinos kreativnih industrija razvoju ekonomije Srbije.¹⁴ Reč je o istraživanju Svetske Banke¹⁵, koje je prvo i sistematizovalo jasan metodološki pristup kreativnim industrijama,¹⁶ te izdvojio postojanje filmskih delatnosti u okviru klasifikacija delatnosti, koji je u narednim radovima unapređen kroz ažuriranje metodologije obračuna doprinosa kreativnih industrija praćenjem RZS i ESA standarda.¹⁷

---

4 Ulker-Demirel et al. (2018), str. 81

5 Savić i Lutovac (2017), str. 17

6 Pérez and Piva (2011), str. 16

7 Finney (2014), str. 5

8 Küng (2008), str. 71

9 Byers et al. (2003) str. 1-2

10 Kovačević et al. (2020a), str. 161

11 Kovačević et al. (2020b), str. 59

12 Radić (2016), str. 73

13 Josipović (2018), str. 49

14 Kovačević et al. (2020b), str. 59

15 World Bank (2017)

16 Mikic, H. et al. (2019)

17 Kovačević et al. (2020c), str. 523

Karakteristike filmske industrije Srbije, koje su bile predmet analize ranijih istraživanja, a koja su pokazali sledeće:¹⁸

- U Srbiji postoji pozitivan trend rasta stranih produkcija audiovizuelnog sadržaja, odnosno veliki broj stranih kompanija koji Srbiju biraju kao destinaciju za svoja snimanja i aktivnosti u saradnji sa sprskim kompanijama.
- Srbija karakteriše izuzetno diversifikovan destinacijski portfolio u sektoru proizvodnje audiovizuelnog sadržaja, što omogućava jasno i obuhvatnije tržišno i geografsko targetiranje.
- Uključivanje novih digitalnih alata i područja delovanja, poput video igre, web serije, VR i slično, uticalo je na volumen potencijalnog tržišta stranih klijenata, što je dalje podržalo rast i razvoj filmske industrije u Srbiji.

Naredna poglavlja ukazuju na ekonomsku strukturu i efekte sektora filmske industrije u Srbiji, i podaci pokrivaju period 2018-2022 godine. Korišćeni podaci dobijeni su od Republičkog zavoda za statistiku (RZS), kao i Agencije za privredne registre (APR).

2. BRUTO DODATA VREDNOSTI SEKTORA FILMSKE INDUSTRIJE SRBIJE

U ovom delu, u radu se analizira uticaj sektora filmske industrije na ekonomiju Srbije kroz analizu makroekonomskog pokazatelja - bruto dodata vrednost (BDV). Bruto dodata vrednost je makroekonomski agregat koji predstavlja razliku između ukupne vrednosti proizvodnje i troškova međufazne potrošnje. Međufazna potrošnja obuhvata troškove materijala, proizvodnih i neproizvodnih usluga, ali bez troškova zarada zaposlenih radnika i bez amortizacije.¹⁹

U Radu su identifikovane četiri delatnosti koje čine filmsku industriju: kinematografska, televizijska i muzička produkcija i post-produkcija (šifre delatnosti 59.11 i 59.12), kao i izvođači, kao i ostala podrška izvođačima (šifre delatnosti 90.01 i 90.02).

U narednim tabelama korišćena je identifikovana metodologija prethodnih istraživanja,²⁰ gde su date AOP kategorije koje se koriste za izračunavanje proizvodnje i međufazne potrošnje do 2021. i od 2021. godine, kako je u 2021. godini došlo do izmene u bilansnim šemama i pratećim AOP kategorijama, te i formulama za izračunavanje BDV. Neophodno je istaći da je ista metodologija obračuna korišćena i u ranije publikovanim izveštajima,²¹ te da su autori implementirali identičnu metodologiju.

18 Kovačević et al. (2020a), str. 167

19 Sahu & Gartia (2022), str. 129

20 NICEF 2019-2021; NICEF 2016-2019;

21 NICEF 2014-2018

► TABELA 1. AOP KATEGORIJE KOJE SU POTREBNE ZA IZRAČUNAVANJE BRUTO DODATE VREDNOSTI NA NIVOU PREDUZEĆA DO 2021. GODINE

ŠIFRA AOP	NAZIV	ZNAK
1002	Prihodi od prodaje robe	+
1009	Prihodi od prodaje proizvoda i usluga	+
1020	Prihodi od aktiviranja učinaka i robe	+
1021	Povećanje vrednosti zaliha nedovršenih i gotovih proizvoda i nedovršenih usluga	+
1022	Smanjenje vrednosti zaliha nedovršenih i gotovih proizvoda i nedovršenih usluga	-
1017	Drugi poslovni prihodi	+
1019	Nabavna vrednost prodane robe	-
9078	Prihodi od zakupnina za zemljište	-
	Vrednost proizvodnje = 1002+1009+1020+1021-1022+1017-1019-9078	
1023	Troškovi materijala	+
1024	Troškovi goriva i energije	+
1026	Troškovi proizvodnih usluga	+
1029	Nematerijalni troškovi	+
9056	Troškove naknada fizičkim licima (bruto) po osnovu ugovora	+
9057	Troškovi naknada fizičkim licima (bruto) po osnovu ugovora	+
9065	Troškovi poreza	-
9066	Troškovi doprinosa	-
9060	Troškovi zakupnina zemljišta	-
	Međufazna potrošnja = 1023+1024+1026+1029+9056+9057-9065-9066-9060	

Metodološko objašnjenje je prema RZS.²² Obračun BDV-a za preduzetnike je dostupan samo na dvocifrenom nivou delatnosti.²³ Kako se analiza u Radu sprovodi na četvorocifrenom nivou delatnosti, na osnovu informacija i uputstava dobijenih od RZS-a, izvršiće se aproksimacija koja je objašnjena u nastavku shodno usvojenoj metodologiji prethodnih istraživanja.²⁴

- BDV za preduzetnike na dvocifrenom i jednocifrenom nivou delatnosti ćemo podeliti sa zbirom broja preduzetnika i broja zaposlenih lica kod preduzetnika u navedenoj delatnosti. Tako smo dobili BDV po zaposlenom licu u svakoj delatnosti za preduzetnike na dvocifrenom i jednocifrenom nivou. Kada taj odnos pomnožimo sa zbirom broja preduzetnika i broja zaposlenih kod preduzetnika u svakoj delatnosti na četvorocifrenom nivou, dobićemo vrednost BDV-a za preduzetnike na četvorocifrenom nivou delatnosti.

22 RZS (2018a).

23 RZS (2018b)

24 NICEF 2014-2018; NICEF 2019-2021; NICEF 2016-2019;

► **TABELA 2. AOP KATEGORIJE KOJE SU POTREBNE ZA IZRAČUNAVANJE BRUTO DODATE VREDNOSTI NA NIVOU PREDUZEĆA OD 2021. GODINE**

ŠIFRA AOP	NAZIV	ZNAK
1002	Prihodi od prodaje robe	+
1005	Prihodi od prodaje proizvoda i usluga	+
1011	Ostali poslovni prihodi	+
1014	Nabavna vrednost prodate robe	-
9109	Prihodi od zakupnina zemljišta	-
1008	Prihodi od aktiviranja učinaka i robe	+
1009	Povećanje vrednost zaliha nedovršenih i gotovih proizvoda	+
1010	Smanjenje vrednosti zaliha nedovršenih i gotovih proizvoda	-
9106	Prihodi od premija, subvencija, dotacija, regresa, kompenzacija i povraćaja poreskih dažbina	-
9107	Prihodi po osnovu uslovljenih donacija	-
	Vrednost proizvodnje = 1002+1005+1011-1014-9109+1008+1009-1010-9106-9107	
1015	Troškovi materijala, goriva i energije	+
1022	Troškovi proizvodnih usluga	+
1024	Nematerijalni troškovi	+
9090	Troškovi zakupnina zemljišta	-
9095	Troškove poreza i naknada	-
9096	Troškovi doprinosa	-
9082	Troškovi naknada fizičkim licima (bruto) po osnovu ugovora	+
9084	Troškovi naknada direktoru, odnosno članovima upravljanja i nadzora	+
9085	Troškovi angažovanja zaposlenih preko agencija i zadruga	+
	Međufazna potrošnja = 1015+1022+1024-9090-9095-9096+9082+9084+9085	

Napomena: obračun važi za nefinansijska inkorporisana preduzeća. Za preduzeća u državnom sektoru nije moguće izračunati BDV na nivou preduzeća, niti zbirno za državna preduzeća na nivou delatnosti, već je jedino moguće obračunati BDV za ceo institucionalni sektor države.

U Tabeli 3. prikazano je kretanje BDV privatnog sektora (privredna društva bez državnih preduzeća i preduzetnici) filmske industrije u periodu od 2018–2022. godine.

Nominalna vrednost BDV-a filmske industrije beleži tendenciju rasta sa padom u 2020. godini koji je nastao kao posledica pandemije korona virusa, međutim već naredne godine dolazi do oporavka i daljeg rasta. Ukoliko bismo posmatrali realne stope rasta filmske industrije vidimo da su ove stope dosta visoke izuzev stope rasta u 2020. u odnosu na 2019. godini kada je zabeležen realni pad BDV od 23,92%. U istom ovom periodu ukupne vrednosti za BDV i BDP Srbije su zabeležile negativne realne stope rasta od 0,6% i 0,9%. Ove negativne realne stope rasta posledice su krize izazvane pandemijom. Međutim, filmska industrija Srbije već od naredne godine beleži pozitivne realne stope rasta što takođe govori u prilog razvoja ovog sektora. U 2022. godini realna stopa rasta u odnosu na prethodnu godinu iznosila je 43,97%.

► **TABELA 3. BDV PRIVATNOG SEKTORA FILMSKE INDUSTRIJE (MIL RSD)**

	2018	2019	2020	2021	2022	REALNA STOPA RASTA 2019/2018 (%)	REALNA STOPA RASTA 2020/2019 (%)	REALNA STOPA RASTA 2021/2020 (%)	REALNA STOPA RASTA 2022/2021 (%)
Nominalna BDV ukupno za Srbiju	4.202.926	4.484.953	4.574.270	5.185.968	5.963.659	4,4	-0,6	7,6	2,5
Nominalna BDV filmske industrije	1.081	1.683	1.301	1.992	3.212	52,94%	-23,9	47,1	44,0
Učešće BDV filmske industrije u ukupnoj BDV	0,03%	0,04%	0,03%	0,04%	0,05%	/	/	/	/
Nominalni BDP Srbije	5.072.932	5.421.851	5.504.431	6.271.988	7.097.629	4,3	-0,9	7,7	2,5
Učešće BDV filmske industrije u BDP	0,02%	0,03%	0,02%	0,03%	0,05%	/	/	/	/
Međugodišnji indeks potrošačkih cena	/	101,8	101,6	104,1	112,0	/	/	/	/

Napomena: Podaci za BDV i BDP za 2021. godinu su revidirani podaci, dok su za 2022. prethodni podaci. Na osnovu podataka APR-a ne možemo da izračunamo realnu BDV sektora filmske industrije, stoga prikazujemo nominalne vrednosti, a realni rasti izračunavamo kao količnik indeksa nominalnog rasta i indeksa potrošačkih cena. Izvor: Podaci za ukupnu ekonomiju i za Indeks potrošačkih cena (za izračunavanje realnih stopa) su sa sajta RZS. Podaci za filmsku industriju su na osnovu proračuna autora korišćenjem podataka RZS i APR.

Ukoliko posmatramo učešće BDV-a filmske industrije u ukupnoj vrednosti BDV-a Srbije, vidimo takođe da postoji tendencija rasta ovog učešća do 2020. godine, kada dolazi do njegovog pada, a zatim se naredne godine opet beleži rast. Učešće BDV-a filmske industrije u ukupnoj BDV Srbije je tokom celog posmatranog perioda veoma malo, i u 2022. godini dostiglo je vrednost od svega 0,05%. Isti trend ima i učešće BDV-a filmske industrije u ukupnom BDP-u Srbije, i ta učešća su takođe veoma niska tokom celog perioda posmatranja i u 2022. godini takođe je dostignuta vrednost od svega 0,05%. Na osnovu datih rezultata vidimo da filmska industrija ima veoma mali doprinos kreiranju BDV-a i BDP-a Srbije, ali da postoji tendencija rasta ovog sektora.

3. BROJ I STRUKTURA PRIVREDNIH SUBJEKATA FILMSKE INDUSTRIJE SRBIJE

Veličina sektora filmske industrije može se prikazati kroz broj registrovanih privrednih subjekata koji se bave delatnostima koje ovom sektoru pripadaju, a shodno ranije definisanim delatnostima.

Radi boljeg razumevanja dinamike razvoja sektora filmske industrije u analiziranom periodu u narednoj tabeli je prikazan broj registrovanih privrednih subjekata po navedenim grupama u posmatranom periodu.

► TABELA 4. BROJ REGISTROVANIH PRIVREDNIH SUBJEKATA FILMSKE INDUSTRIJE

	PRIVREDNA DRUŠTVA	PREDUZETNICI	DRŽAVNA PREDUZEĆA	UKUPNO
2018	634	1.591	0	2.225
2019	654	3.542	0	4.196
2020	762	3.863	1	4.626
2021	805	4.370	2	5.177
2022	699	2.915	3	3.617

Izvor: Proračun autora na osnovu podataka APR.

Ukupan broj privrednih subjekata u delatnostima filmske industrije u 2022. godini iznosi 3.617 subjekata. U strukturi privrednih subjekata bilo je ukupno 699 privrednih društava, 2.915 preduzetnika i svega 3 državna preduzeća. Od ukupnog broja privrednih subjekata 80,59% su preduzetnici, privredna društva 19,33%, dok je učešće državnih preduzeća marginalno. Ukoliko posmatramo kumulativne promene tokom analiziranih pet godina, vidimo da je postojao kontinuiran rast broja privrednih društava (26,9%) i preduzetnika (174,7%) od 2018. do 2021. godine, što jasno pokazuje da kriza izazvana pandemijom nije imala negativne posledice. U obe kategorije zabeležen pad u 2022. godini, koji je bio izraženiji u slučaju preduzetnika i iznosio je 33,3%, dok je u slučaju privrednih društava on iznosio 13,2%. Pad se najvećim delom pripisuje generalno drastičnom padu broja privrednih društava i preduzetnika u delatnosti 90. Konkretno u 2022. u odnosu na 2021. godinu broj privrednih društava u kategoriji 90 pao je sa 161 na 22, a

kod preduzetnika taj pad je bio daleko veći sa 1.986 na 4. U slučaju državnih preduzeća zabeležen je rast, ali je njihovo učešće u ukupnoj strukturi privrednih subjekata filmske industrije marginalno.

Iako je u 2022. godini došlo do pada broja privrednih društava i preduzetnika, ovi privredni subjekti ipak beleže kumulativni rast u posmatran petogodišnjem periodu. Takođe, ovi privredni subjekti beleže i pozitivne prosečne stope rasta, pa je prosečna godišnja stopa rasta svih privrednih subjekata filmske industrije u posmatranom period iznosila 12,9%. Ovaj prirast najvećim delom duguje se pozitivnoj prosečnoj stopi rasta preduzetnika od 16,3%, dok je u slučaju privrednih društava zabeležena dosta niža prosečna stopa rasta od 2,5%. Ovi rezultati dodatno ukazuju na činjenicu da tokom posmatranog perioda u filmskoj industriji preduzetnici imaju dominantno mesto u strukturi privredni subjekata.

Analiza privrednih subjekata urađena je i prema veličini. Rezultati pokazuju da dominantno mesto u filmskoj industriji imaju mikro preduzeća. Njihovo učešće u 2022. godini iznosi 88,9%. Po zastupljenosti sledeća su mala preduzeća čije učešće iznosi 11,5%, zatim slede srednja preduzeća sa učešćem od 7,7%, dok velikih preduzeća nema. Slična struktura je zabeležena tokom čitavog perioda posmatranja.

Geografska distribucija privrednih subjekata po regionima prikazana je u Tabeli 5. Rezultati ukazuju da je najveći broj privrednih društava, preduzetnika kao i državnih preduzeća registrovan u Beogradskom regionu.

► **TABELA 5. GEOGRAFSKA DISTRIBUCIJA PRIVREDNIH SUBJEKATA U SEKTORU FILMSKE INDUSTRIJE**

PRIVREDNI SUBJEKTI	2018	2019	2020	2021	2022
Beogradski region					
Privredna društva	657	621	655	689	725
Preduzetnici	2.008	2.452	2.668	2.998	3.579
Državna preduzeća	0	1	1	2	2
Vojvodina					
Privredna društva	107	93	92	99	110
Preduzetnici	442	545	604	692	890
Državna preduzeća	0	0	0	0	0
Šumadija i Zapadna Srbija					
Privredna društva	27	28	30	29	33
Preduzetnici	364	470	509	605	771
Državna preduzeća	0	0	0	0	0
Južna i Istočna Srbija					
Privredna društva	28	25	22	22	20
Preduzetnici	190	240	259	293	366
Državna preduzeća	0	0	0	0	0

Izvor: Proračun autora na osnovu podataka APR.

Analiza pokazuje da je u posmatranom periodu došlo do porasta broja registrovanih privrednih društava u svim regionima sem u regionu Južne i Istočne Srbije, dok je broj registrovanih preduzetnika u svim regionima porastao. Ukupan broj privrednih društava je porastao za 8,4% u 2022. u odnosu na 2018. godinu. Pad privrednih društava zabeležen je u svim regionima u 2019, a pad se nastavio i u 2020. godini u Vojvodini i Južnoj i Istočnoj Srbiji, što je verovatno posledica krize izazvane pandemijom. U 2021. godini dolazi do rasta privrednih društava u Beogradskom regionu i Vojvodini, dok je pad zabeležen u regionu Šumadije i Zapadne Srbije, a stagnacija u regionu Južne i Istočne Srbije. U 2022. godini zabeležen je rast u svim regionima osim u regionu Južne i Istočne Srbije. Najveći kumulativni rast privrednih društava je zabeležen u Šumadiji i Zapadnoj Srbiji od 22,22%, zatim u Beogradskom regionu od 10,35%, Vojvodini od 2,8% i u regionu Južne i Istočne Srbije zabeležen je kumulativni pad od 28,57%.

Rezultati analize pokazuju da je tokom posmatranog petogodišnjeg perioda došlo do kontinuiranog rasta preduzetnika u svim regionima. Kumulativni rast preduzetnika u 2022. u odnosu na 2018. godinu u svim regionima iznosio je 86,62%. Najveći rast preduzetnika od 111,81% zabeležen je u regionu Šumadije i Zapadne Srbije, zatim u regionu Vojvodine od 101,36, regionu Južne i Istočne Srbije od 92,63% i Beogradskom regionu od 78,24%. U svim regionima najveći rast broja preduzetnika je zabeležen u 2022. u odnosu na 2021. godinu, kako je od 2021. godine promenjen metodološki okvir čime je proširen obuhvat izveštajnih jedinica, jer je na snagu stupila obaveza predavanja godišnjih finansijskih izveštaja za određen deo preduzetnika.²⁵

U strukturi privrednih društava u 2022. godini najveće učešće ima Beogradski region sa 82%, zatim region Vojvodine sa 12%, region Šumadije i Zapadne Srbije 4% i region Južne i Istočne Srbije 2%. Što se tiče strukture preduzetnika, značaj regiona ostaje nepromenjen, pa je tako najveće učešće preduzetnika zabeleženo u Beogradskom regionu od 64%, zatim regionu Vojvodine od 16%, regionu Šumadije i Zapadne Srbije 14% i regionu Južne i Istočne Srbije 7%.

4. ZAKLJUČAK

Sektor filmske industrije podrazumeva delatnosti vezane za kreiranje i marketing audiovizuelnih sadržaja, koji do korisnika dolaze u formatima filma, serije i reklama. Srbiju, kao ekonomiju, karakteriše rast interesovanja stranih produkcija koji biraju Srbiju kao destinaciju za svoje aktivnosti kreiranja audiovizuelnog sadržaja, a uključivanje kreativnosti ljudi kroz savremene aspekte poput web serija i VR je podiglo ukupan volumen filmske industrije u Srbiji.

Korišćenjem ranije utvrđene i referentne metodologije, u radu je pokazan obim sektora filmske industrije u Srbiji i uticaj na ekonomiju kroz nekoliko važnih ekonomskih pokazatelja. U posmatranom periodu od 2018-2020. godine, pokazano je da su i nominalna i realna stopa rasta BDV-a filmske industrije imale pozitivan trend, sa prekidom u 2020.

25 Metodološke promene desile su se 2021. godine u godišnjem strukturnom istraživanju o poslovnim subjektima i odnose se na proširenje obuhvata izveštajnih jedinica, kojim se osim preduzeća i dela drugih pravnih lica, uključuje i deo preduzetnika koji podnose godišnji finansijski izveštaj.

godini kada je zabeležen pad ovih vrednosti. Pomenuti pad nastao je kao posledica pandemije korona virusa, međutim ovaj negativan efekat bio je kratkoročan, kako već naredne godine dolazi do oporavka i daljeg rasta BDV-a ovog sektora. Takođe, u posmatranom periodu zabeleđene su i negativne realne stope rasta za ukupnu BDV i BDP Srbije, što je takođe posledica pomenute krize. Realni kumulativni rast BDV-a filmske industrije u periodu od 2018-2022. godine je dosta snažan i iznosi 197%, što govori u prilog razvoja ovog sektora. Iako je evidentan i relativan rast, ukupan doprinos BDV filmske industrije ostvarenom BDP Srbije je u 2022. godini na nivou od tek 0.05%. Rezultati analize strukture privrednih subjekata, pokazali su da je postojao kontinuiran rast broja privrednih društava (26,9%) i preduzetnika (174,7%), kao i državnih preduzeća od 2018. do 2021. godine, što ukazuje da kriza u ovom slučaju nije imala negativne posledice. Dalja analiza strukture sektora filmske industrije u 2022. godini pokazala je da su većinu privrednih subjekata činili preduzetnici (80.59%). Najveći apsolutni skok u broju preduzetnika u 2022. u odnosu na prethodnu godinu zabeležen je u Beogradskom regionu i on je iznosio 581 tj. 19,38%, ali ako posmatramo relativne pokazatelje onda je najveći skok zabeležen u Vojvodini i on je iznosio 28,61% tj. 198 u apsolutnom iznosu. Najmanji apsolutni i relativni rast je zabeležen u regionu Južne i Istočne Srbije od 73, tj. 24,92%. Takođe, pokazano je da pored preduzetnika, mikro preduzeća, posmatrano prema veličini, imaju dominantno mesto u ekonomiji Srbije. Što se tiče geografske distribucije, pokazano je da je najveća koncentracija u slučaju svih privrednih subjekata u Beogradskom regionu.

Ukupno posmatrano, možemo zaključiti da sektor filmske industrije karakteriše dinamičan rast po pitanju glavnih ekonomskih indikatora. Iako je kriza izazvana pandemijom Covid-19 virusa imala negativne efekte na sektor filmske industrije mereno kroz ostvarenu vrednost BDV-a, ovi efekti bili su kratkoročni.

Pravci narednih istraživanja se mogu fokusirati na jasno i detaljno definisanje činioca lanca vrednosti, kako bi se identifikovao doprinos svakog od njih razvoju ovog sektora. Takođe, naredna istraživanja trebalo bi produbiti na način da se izvrši uključivanje dodatnih delatnosti koje direktno i indirektno čine sektor filmske industrije, kako bi se preceznije izmerio njegov uticaj na ekonomiju zemlje.

5. LITERATURA

Analiza ekonomskih efekata sektora audiovizuelne produkcije i efikasnosti podsticaja Ministarstva privrede za proizvodnju audiovizuelnih sadržaja u Republici Srbiji 2016-2019, NICEF, Ekonomski fakultet, Beograd, Srbija

---

Analiza ekonomskih efekata sektora kreativnih industrija na ekonomiju Srbije 2014-2018, NICEF, Ekonomski fakultet, Beograd, Srbija

---

Analiza ekonomskih efekata sektora kreativnih industrija na ekonomiju Srbije 2019-2021, NICEF, Ekonomski fakultet, Beograd, Srbija

---

Byers, S., Cranor, L., Korman, D., McDaniel, P., and Cronin, E. (2003, October). Analysis of security vulnerabilities in the movie production and distribution process. In Proceedings of the 3rd ACM workshop on digital rights management (pp. 1-12). <https://doi.org/10.1145/947380.947383>

Finney, A. (2014). Brave new world an analysis of producer/distribution joint ventures. A Report Commissioned by Film Cymru Wales and Creative Skillset.

Kovačević, I., Anić, A. i Ribić, M. (2020a). Filmski turizam, uticaj na zaposlenost i analiza ekonomskih efekata državnih podsticaja na primeru Srbije, *Marketing*, Vol 51/3, 159 – 169. <https://doi.org/10.5937/markt2003159K>

Kovačević, I., Anić, A., Ribić, M. and Đorđević Zorić, A. (2020c). Economic impact of the creative industry and the example of Serbia, *Ekonomika preduzeća*, November - December, 522 – 531. <https://doi.org/10.5937/EKOPRE2008522K>

Kovačević, I., Đorđević Zorić, A., Anić, A. i Ribić, M. (2020b). Specifičnosti sektora kreativnih industrija kao jednog od pokretača privrednog razvoja Srbije, *Ekonomске ideje i praksa*, br. 38, 49-64.

Krstić G., Šoškić D. (2015), *Ekonomска statistika*, CID, Ekonomski fakultet, Beograd.

Küng, L. (2008). Strategic management in the media: Theory to practice. London: SAGE Publications Ltd. <https://doi.org/10.4135/9781446280003>

Mikic, H., Radulovic, B. and Savic, M. (2020). Creative industries in Serbia: methodological approaches and economic contribution. *Ekonomika preduzeća*, 2020, 67 (5-6), Pp. 201-214. <https://doi.org/10.5937/EKOPRE2004201M>

Savić, Lj. i Lutovac, M. (2017). Novi koncept industrijске politike u Evropskoj Uniji. *Ekonomске ideje i praksa*, broj 25, str. 7-22.

Pérez, C.S. and Piva, J.MM. (2011). The Mexican film industry and its participation in the global value chain, United Nations Publications, Mexico City.

Radić, S. (2016). Vrednovanje intelektualnog kapitala primenom metode obračunate nematerijalne vrednosti, *Ekonomске ideje i praksa*, br. 22, 71-88.

RZS, (2018a), „Metodologija obračuna bruto domaćeg proizvoda, izvori i metodi“ za metodologiju.

RZS, (2018b), „Preduzetnici u Republici Srbiji 2018“, radni dokument, za podatke za BDV i broj zaposlenih za preduzetnike.

Sahu, P. and Gartia, R. (2022). Sector wise gross value added (GVA) in Odisha: A statistical analysis, *International Journal of Statistics and Applied Mathematics*, 2022; 7(4), pp. 128-135.

Ulker-Demirel, E., Akyol, A. and Simsek, G, (2018) "Marketing and consumption of art products: the movie industry", *Arts and the Market*, Vol. 8 Issue: 1, pp.80-98. <https://doi.org/10.1108/AAM-06-2017-0011>

World Bank (2017), Republic of Serbia Creative industries: Policy Note, December 2017.
